

avšak vybrané snaživé sily k mimoriadnym výkonom. Možno, že to pôjde často na úkor ich vlastného okruhu odbornej činnosti, ale niet iného východiska na skorú výchovu dorastu výskumníkeho.

Ako sme už spomenuli: celoštátny výskumný plán má zabrániť triešteniu síl v rozsahu celoštátnom pri riešení rozličných problémov. V našom rámci slovenskom prevedie sa medzipodniková koordinácia činnosti výskumných ústavov jednotlivých národných podnikov v lone príslušných oblastných riaditeľstiev. Je pravdepodobné, že sa neskôr vyvinie ďalšia koordinácia výskumu medzi oblastnými riaditeľstvami znárodneneho priemyslu na Slovensku, aby sa čo najúčinnnejšie využily pracovné sily a zariadenia výskumných ústavov.

HOSPODÁRSKE ZPRÁVY

Budúcnosť nemeckého priemyslu

Krátko prehovorím o budúcnosti nemeckého priemyslu podľa plánu 4 okupačných mocností v Nemecku, SSSR, Veľkej Británii, Francúzska a USA. Každý zo štyroch národov spravuje zónu podľa vlastnej politiky. Medzitým všetci štyria vyjednávajú na základe štvordielu o rôznych otázkach týkajúcich sa tejto zeme ako celku. Budúci rozsah nemeckého priemyslu je jedno z väčších uskutočnení, na ktorom sa dohodli. Vedúce princípy tohto plánu boli vytýčené v potsdamskom protokole a sú v krátkosti nasledujúce:

eliminácia nemeckého vojnového potenciálu a priemyselné odzbrojenie Nemecka,

platenie reparácií tým krajinám, ktoré trpely pod nemeckou agresivitou,

vybudovanie poľnohospodárskeho a mierového priemyslu,

udržovanie nemeckého priemerného životného štandardu — neprekročujúci priemerný európsky životný štandard (okrem Veľkej Británie a Sovietskej únie),

ponechanie Nemecku dostatok prameňov, aby po zaplatení reparácií vládali sa sami udržiavať bez vonkajšej pomoci.

Na stá expertov zo všetkých štyroch okupačných zón bolo zamestnaných v Berlíne cez niekoľko mesiacov na formulovaní plánu pre nemecký povojnový priemysel a štúdiom o množstve a charaktere priemyselného hlavného zariadenia, súčasne pre reparácie. Rok 1949 bol vytýčený ako cieľový rok pre vyrovnané nemecké hospodárstvo, lebo sa odhadlo, že za tento čas sa ostatná Európa zotaví z prvých následkov vojny a že priemerné európske hospodárstvo dosiahne predvojnovú periódu (1930—1938). Plán sa zakladal na určitých predpokladoch, že obyvatelov Nemecka bude

66.5 miliónov, že s Nemeckom bude zaobchádzané ako s hospodárskou jednotkou a že nemecký export bude prijateľný na medzinárodnom trhu. Úplná dohoda o tomto pláne bola dojednaná všetkými štyrmi okupačnými mocnosťami.

So stanoviska vojnového potenciálu bolo by žiadúce so strany Spojencov, aby nanútili Nemecku charakter čiste poľnohospodárskeho štátu. Avšak fyzické ohraničenie spomenutý návrh znemožňuje, nakoľko Nemecko stratí 25% svojej obrábateľnej pôdy a bude vyživovať väčšie množstvo obyvateľov, azda ešte väčšie ako v roku 1936, na menšej obrábateľnej ploche.

Hustota obyvateľov bude asi trojnásobná oproti ostatnej Európe, okrem V. Británie a Sovietskeho sväzu. Kým uhlie a potaš bude tvoriť podstatu jeho najdôležitejších prírodných prameňov, Nemecko musí vykazovať dostatočnú výrobnú priemyselnú činnosť, aby mohlo zásobovať svojich občanov. Priemyselné výrobky sa však budú musieť aj exportovať, aby mohli nimi platiť potraviny a aby mohli ukojiť minimálne požiadavky urbanizovaných spoločností. Nemecko, ak má mať vyrovnané hospodárstvo, musí mať výrobnú úroveň vyššiu ako je priemer v ostatnej Európe, aby mohlo kompenzovať nedostatok pôdy a surovínových prameňov. V pláne je zahrnuté drastické obmedzenie ťažkého priemyslu, ktorý tvoril životne dôležitý sektor predvojnového nemeckého priemyselného života.

Poľnohospodársky a mierový priemysel sa teraz podporuje, lebo musí absorbovať veľký podiel tých 10 alebo 12 miliónov vracajúcich sa do Nemecka z východnej a juhovýchodnej Európy a individuálne vyradených zamestnancov z odstaveného alebo vojnového priemyslu.

Všimnime si v krátkosti rozhodnutia o jednotlivých priemyselných skupinách:

Výroba všetkých zbraní, munície a vojnového zariadenia ako aj všetky typy lietadiel a námorných lodí je zakázaná a bude zabránená.

Všetky priemyselné hlavné výrobné a zariadenia nasledujúcej výroby musia byť vyradené:

syntetický benzín a olej, syntetická guma, syntetický amoniak, guľčkové a valčekové ložiská, tak isto stroje určitého typu, ťažké traktory, surový hliník, horčík, berylium, vanádiové produkty z Thomasovej škváry, rádioaktívny materiál, rádiové vysielače, špeciálne vojenské chemikálie a plyny. Mnohé z týchto položiek tvoria podstatnú časť každého vyrovnaného hospodárenia, preto budú musieť byť importované. Tento import bude možný len vtedy, keď si Nemecko vybuduje svoj povolený exportný priemysel, aby mohlo platiť za import. Rozhodlo sa však, že pomôcky a zariadenie na výrobu syntetického benzínu a oleja, syntetického amoniaku, syntetickej gumy ako aj guľčkových a valčekových ložísk sa dočasne ponechajú, aby bola krytá domáca potreba, kým po-

trebný import bude uskutočniteľný a bude sa môcť vopred zaplatiť. Je zaujímavé, že sú to štyri najdôležitejšie vojnové priemysly.

Reštrikcia:

Mnohý ostatný priemysel bude reštringovaný. Kapacita oceľového priemyslu bude snižená na 7.5 miliónov ton ingotov s povolenou ročnou výrobou 5.8 miliónov ton. Táto posledná číslica predstavuje 39% výroby z roku 1936 a bude podriadená ročnému dohľadu Spojeneckej kontrolnej rade. Neželezné kovy, včítane exportu, sú stanovené približne na túto výšku: 140.000 t medi (48%), 135.000 t zinku (60%), 120.000 t olova (54%), 8.000 t cínu (50%), 1.750 t niklu (18%).

Strojní priemysel nástrojový bude obsahovať len 11.8% kapacity z roku 1938 s dodatočnou reštrikciou, pokiaľ ide o typy a rozmery obrábacích strojov. Ťažký inžiniersky priemysel, vyrábajúci metalurgické stroje, ťažké banské stroje, závody na úpravu materiálu a ťažké zariadenie pre výrobu sily, ako: kotle, turbíny, ťažké kompresory, turboventilátory a pumpy, udržia sa na výške 31% kapacity z r. 1938. Na druhej strane mechanický priemysel vyrábajúci stavebné zariadenie, textilné stroje, zariadenie pre konzumný tovar, zariadenie na spracovanie potravín, drevo obrábajúce stroje, budú pracovať s 50% kapacity z roku 1938.

Podobne aj ťažký elektrotechnický priemysel bude zredukovaný na 36% svojej predvojnovovej kapacity, táto zahŕňa generátory a konvertory o 6000 kW a vyššie, veľké transformátory 1.500 kVA a vyššie. Svetelné zariadenie ako žiarovky, elektrické ohrievače a domáce zariadenie, telefony a telegrafy budú činiť 50%. Transportné stroje budú mať výrobnú kapacitu 40.000 osobných vozov (16% z roku 1936), 40.000 nákladných vozov (67% z roku 1936), 4.000 ľahkých traktorov a 10.000 motocyklov s cylindrovou kapacitou 250 cm. Terajšia kapacita rušňov použije sa do roku 1949 kvôli opravám existujúcich zásob, aby sa mohol vybudovať park s 15.000 rušňami. Rozhodnutie o nových rušňoch posunie sa dotedy, kým sa skončia opravné práce. Dodatkom bude tu ešte ročná kapacita na 30.000 nákladných vozňov, 1.350 osobných železničných vozňov a 400 batožinových vozňov. Poľnohospodárske stroje okrem veľkých traktorov budú mať 80% kapacity predvojnovovej výroby. Ľahké traktory do 10.000 kusov budú povolené.

Obchodné volum v optických a precíznych prístrojoch bude činiť v roku 1936 dosiahnutých 491 miliónov ríšskych mariek pri 40centovom prepočítaní. Budúca kapacita zredukuje sa na 340 mil. ríšskych mariek (70%), z čoho sa odhaduje prístrojov v cene 220 mil. mariek pre domácu potrebu a zvyšok bude povolený pre vývoz. Toto exportné povolenie nie je ďaleko od predvojnových číslíc.

Elektrický výkon bude ustálený na 9 mil. kW (60%), cement na 8.000.000 ton (68%), celulóza a papier na 2,129.000 t (2.6 kg

na hlavu alebo 65%) a 400.000 ton na export, guma na 50.000 t (62.5%), z čoho 20.000 t pre spotrebu doma a 30.000 t sa exportuje, textilu 665.000 t (77%), z čoho 480.000 t bude prírodný a 185.000 t syntetický, čo znamená 10 kg na hlavu, včítane 2 kg pre export, čizmy a topánky 133 mil. párov (70%), čo sa rovná 1.7 pár ročne pre jednu osobu.

Nijaké obmedzenie sa neurčilo pre uhlie a stavebný materiál, okrem ocele a cementu, pre nábytok, drevárske výrobky, sklo, keramiky, bicykle a motocykle pod 60 cm cylindrovej kapacity.

Zákaz pre výbušniny.

V chemickej výrobe zakázaná je výroba silných výbušnín, jedno a dvojbazisových propelantov, nitroguanidínu, rozbušiek, dinitrotoluénu, vojnových otravných plynov s určitou výnimkou, raketových pohonných látok, hydrazín hydrátu, metylnitrátu, hydrogen peroxydu nad 50% koncentráciou. Pod prísny dozorom, pokiaľ ide o obmedzenie výroby pre domácu potrebu, budú: nitrocelulóza, otravné plyny vojnové, chlór, fosgén, kyanovodík, kyanohaloidy, ketony, kyseliny a éstery, tekutý kyslík, aktívne uhlie, vodíkov, ketony, kyseliny a éstery, tekutý kyslík, aktívne uhlie, biely fosfor, peroxyd vodíka pod 50%, zápalné smesi a dymotvorné hmoty. Výrobná kapacita určitých základných chemikálií, karbidu vápenatého, kyseliny sírovej, alkálií, chlóru, fosfátov a dusíka je špecifikovaná na 40% z roku 1936, iné rôzne chemikálie, ako: stavebné potreby, konzumný tovar, plastické hmoty, priemyselné potreby a iné chemikálie na 70%. Farmaceutické výrobky, ktorých výroba dosiahla v roku 1936 hodnotu 288 mil. ríšskych mariek (pri hodnote 40 centov) pre domácu potrebu a 125 mil. pre export budú činiť 80% predvojnovéj kapacity, ale dovoľuje sa skoro rovnaké množstvo pre export.

Výroba farbív sa pravdepodobne obmedzí na 20.000 t pre domácu potrebu a 16.000 t ročných pre export, celkom na 36.000 t, alebo na ca 40% predvojnovéj kapacity. Tieto detailované číslce úhrnom znamenajú, že priemysel vojnového potenciálu bol zredukovaný na výšku 35% podľa roku 1936 a iný reštringovaný priemysel na priemer 50% ný. Všetky závody pre tento program nepotrebné, budú k dispozícii na reparácie. Odhaduje sa, že uvažovaná zvyšková priemyselná kapacita dovolí vyrábať tovar pre celkovú domácu potrebu a obstará vývoz za 3 bilióny ríšskych mariek pri 40centovej hodnote oproti predvojnovým 4.2 biliónov ríšskych mariek. Každý import musí byť schválený Kontrolnou radou a nemôže prekročiť 3 bilióny mariek. Zmenšený nemecký import v roku 1949 je ustálený a porovnaný s rokom 1936 takto: potraviny 55.5% oproti 35.5%, textilné vlákna a kože 18% oproti 19%, umelé hnojivá 4% oproti 0.4%, petrolejové výrobky 4.7% oproti 4.5%, suroviny 8.2% oproti 17.7%, polotovary, manufakturné výrobky a rôzne 10.1% oproti 22.9%.

Percentuálne stúpnutie potravín oproti ostatnému importu je následkom zmenšenej poľnohospodárskej pôdy pre rovnaký počet obyvateľstva. Nemecko vždy importovalo potraviny, ale teraz stúpne tento import na hodnotu, ktorá bude pravdepodobne činiť 15 až 25% celkove spotrebovaných potravín. Ale i s týmto stúpnutím potravinový základ bude činiť denných 2500 až 2700 kalórií pri horšej kvalite. Manufaktúrne výrobky sú zredukované na najdôležitejšie výrobné produkty, ktorých bude nedostatok, následkom obmedzenia kapacity v súvisi s kontrolou vojnového potenciálu.

Export:

V roku 1936 bol export rozdelený takto: 13% surovinového priemyslu, 62% chemického, ťažkého a rôzneho priemyslu, v roku 1949 snižený export bude treba v % složení podstatne zmeniť. Exportný rozsah bude sa rozširovať do tej miery, pokiaľ bude opodstatnený svetovým dopytom v každom tom prípade, kde prírodné suroviny a ľudská šikovnosť sú dôležitejšie ako závodné zariadenia a kde neexistuje vojnový potenciál. Takýto priemysel sa vzťahuje na uhlie, cement prípadne kamenársky priemysel, hlinu, keramikum a sklo. Tento má doplniť povojnový export o 26% alebo zdvojnásobiť predvojnovú percentualitu.

Najväčší možný export sa dá očakávať od priemyslu, ktorý najmenej môže byť kombinovaný s vojnovým potenciálom, je doplnený relatívne vysokou hodnotou ručnej výroby a širokým zahraničným trhom. Toto zahŕňa textil, kožený tovar, papier a tlač, hodiny vreckové a nástenné, bicykle a malé motocykle, hudobné nástroje a hračky. Táto kategória bude činiť podľa očakávania 37% celkového vývozu, o polovičku viac ako vo vojne.

Zvyšujúcich 37% exportu vyplnia liečivá, farby a iné chemikálie, ľahké stroje, optika a precízne prístroje, elektrická sila a rôzne položky, nenachádzajúce sa v reštrikčnom sozname. Táto všeobecná redukcia je značnejšia, čini 62% predvojnovú a 37% povojnovú výšku, so zákazom mnohých dôležitých bývalých exportných položiek. Predpokladá sa, že toto vysoké ohraňenie v chemickom a v ťažkom výrobnom priemysle, kombinované s kartelovým kontrolným programom, bude slúžiť k zníženiu vojnového potenciálu na najmenšiu mieru a predtým, aby jeho výrobky a prístroje slúžili k externej politickej a hospodárskej nadvláde.

Keď nemecký chemický priemysel bude reštrikovaný podľa spomenutého náčrtku, keď sa okrem toho rozpuští I. G. Farbenindustrie a založia sa menšie konkurujúce podniky, čo môže očakávať americký chemický priemysel na ceste budúcej súťaže? Aby sme si spravili správny uzáver, predpokladáme, že terajšia ríšska marka alebo nejaká nová bude stabilizovaná na rozumnej hodnote, nakoľko podstatná variácia jej hodnoty bude omnoho viac účinkovať na predajné ceny ako vyššie výrobné náklady v Nemecku.

V liečivách a precíznych prístrojoch možno očakávať predvojnový výrobný volum. V rámci týchto položiek, v ktorých sa Nemci tešili širokému svetovému obchodu, je logické pre nich, aby sa snažili vybudovať čím väčší trh pre vysoko cenné špeciality, lebo tým si postavia lepšiu importnú bázu z povoleného exportu, ktorý je v tonáži ohraničený. Exploitácia predaja lacnejších chemikálií príde podľa očakávania len po vyčerpaní trhu na vysokocenný tovar. Tie prvé, pravdepodobne ľahšie si nájdu cestu do európskych zemí ako do Spojených štátov a južnej Ameriky.

Nemci boli vždy šikovní pri objave nových špecialít; budú tak môcť robiť aj v budúcnosti pri zväčšenej potrebe vybudovať vhodnú importnú rovnováhu? Takéto špeciality vyžadujú dlhý a vytrvalý výskum, na čo Nemci boli súci a boli na to zvyknutí. Je veľmi pochybné, či v budúcnosti budú môcť Nemci finančne udržovať rozsiahle výskumné laboratóriá, existujúce pred vojnou a za vojny.

Roger Adams: The Future of German Industrie.
Chemical and Engineering News, sept. 25. 1946.

L. S.

O nových cenách mydla

J. HVORECKÝ.

Cenový odbor Povereníctva výživy a zásobovania svojím výmerom zo dňa 25. I. t. r. snížil doteraz platné ceny pracieho mydla o Kčs 4.— na 1 kg, u toaletného o Kčs 15.— na 1 kg a u pracích práškov o Kčs 8.70 na 1 kg pri cenách u výrobcu. Toto sníženie, pretože bolo v hlavnej miere prevedené na úkor rozpätia pre výrobcu, vyvolalo značný rozruch u výrobcov mydla, ktorí z väčšej čiastky proti nemu protestovali.

Hlavným dôvodom ku sníženiu cien mydlárskych výrobkov bolo jednak všeobecné volanie po snížení cien, jednak rozdiel v cenách mydlových výrobkov v českých zemiach a na Slovensku. Pretože sa poukazovalo na nižšie ceny platné v Čechách, bude zaujímavé porovnať tieto ceny s našimi ako aj zistiť kalkulačnú základňu v oboch cenových oblastiach.

Porovnávací tabuľka:

	česká cena:	slov. cena:	rozdiel:	%
pracie mydlo	28.80	38.50	9.70	25.1
toaletné mydlo	54.—	73.—	19.—	26.0
prací prášok (250 g)	11.25	14.35	2.83	19.6
tuky (suroviny)	22.—	39.—	17.—	43.5